

FRI-2B.311-1-L-09

THE DETERMINATION OF AN APPROPRIATE ADOPTIVE PARENT

Elena Todorova, PhD student

Faculty of Law,

University of Ruse, Bulgaria

Tel.: +359 886721518

E-mail: etodorova@uni-ruse.bg

***Abstract:** The paper reviews the last administrative element, which precedes the judicial proceeding on admission to full adoption - the determination of an appropriate adoptive parent. The paper examines the essence of the determination and the competent authority. The selection criteria are presented in the view of the principle of special protection of children and the need of the Adoption council to choose the appropriate adoptive parent for the child, rather than being guided by the claims of the prospective adoptive parent. The paper offers analysis of the article 95, paragraph 2 of the Family code which introduces an additional selection criterion and creates advantage to a certain applicant adoptive parents and conditions the potential adoptive parents to pre-select the child for which they will apply for adoption.*

***Keywords:** Adoption, Adoption council, Family code*

ВЪВЕДЕНИЕ

Чрез института на осиновяването се създава семейно-правна връзка между лица, които не са свързани с биологичната връзка на произхода. Уредбата на осиновяването се основава на принципа на особена закрила на децата, прокламиран в чл. 2 от Семейния кодекс (СК), както и на принципите установени в чл. 3 от Закона за закрила на детето (ЗЗДет.), а именно: осигуряване на най-добрия интерес на детето, отглеждане в семейна среда, незабавност на закрилата и контрол по ефективността на предприетите мерки.

Процедурата по допускане на пълно осиновяване от лице – български гражданин, преминава през две фази – административна и съдебна. Административната фаза от своя страна също има два етапа. Първият етап на административната фаза има за предмет издаването на разрешение за вписване в регистъра на осиновяващи за пълно осиновяване по чл. 85 от СК, след извършване на социално проучване за проверка годността на осиновяващия. Този етап приключва с мотивирано заключение на социалния работник за издаване или отказ за издаване на разрешение за вписване на лицето в регистъра на осиновяващи за пълно осиновяване.

След издаването на разрешение за вписване в регистъра по чл. 85 от СК се преминава към вторият етап – **определяне на подходящ осиновяващ**. Този етап се развива пред нарочно създаден орган – Съвет по осиновяването, който разглежда досиетата на децата и осиновяващите и определя за всяко дете от регистъра подходящ осиновяващ.

Уредбата на административната фаза има за задача да осигури пълноценна защита на интереса на осиновявания, като същевременно създаде условия за съкращаване на сроковете за извършване на осиновяването.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Съвет по осиновяването.

Съвети по осиновяването са създадени към всяка Регионална дирекция Социално подпомагане (РДСП). Структурирани са като постоянно действащ, колективен орган, който включва разнообразна експертиза.

Съветът по осиновяването се председателства от директора на съответната РДСП. Останалите му членове са: юрист, който се определя от областния управител; лекар,

определен от директора на регионалния център по здравеопазване; педагог, определен от началника на регионалния инспекторат по образование; и психолог, който се определя от директора на дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето. В случайте, когато се определя осиновяващ на дете от специализирана институция, в състава на Съвета се включва и ръководителят на специализираната институция, в която е настанено детето.

С оглед предвидените в чл. 95 от СК кратки срокове, Съветът по осиновяване е конституиран като постоянно действащ орган, който заседава най-малко веднъж седмично на заседания, свикани от неговия председател. Определянето на подходящ осиновяващ следва да бъде извършено в срок до един месец от вписването на детето в Регистъра по чл. 83 от СК. Определеният за подходящ осиновяващ се уведомява писмено от РДСП за решението на Съвета, като същият може да подаде молба за осиновяване до съда в срок до един месец от получаването на уведомлението. В случай че определеният от Съвета осиновяващ писмено откаже предложението или не подаде молба в едномесечния срок, РДСП уведомява следващия подходящ осиновяващ в 14-дневен срок. Във връзка с предвидените кратки срокове е въведено и задължение за всички институции и лица да предоставят изисканите от Съвета документи или информация в 3-дневен срок от датата на постъпване на искането.

Организацията на работа на Съвета по осиновяване и обстоятелството, че е конституиран като постоянно действащ орган създава гаранции за бързина и непрекъснатост в работата. Уредбата на работата на Съвета по осиновяване е съобразена с необходимостта за всяко дете да бъде определен подходящ осиновяващ в максимално кратки срокове.

Критерии за извършване на подбора.

Основната функция на Съвета по осиновяването е да определи за всяко дете от Регистъра в РДСП подходящ осиновяващ. Подборът се извършва при прилагането на критериите по чл. 95, ал. 1 от СК, а именно:

1. Поредността на вписването на осиновяващите в Регистъра по чл. 85 от СК;
2. Изразените от осиновяващия предпочитания; и
3. Обстоятелствата от значение за интереса на детето.

Първият критерий отразява по обективен начин предимството на по-рано вписаните кандидати, а вторият отразява значението на изразените от осиновяващите предпочитания с оглед създаването на добра връзка между осиновяващите и детето. Тези два критерия обаче не следва да бъдат водещи при определянето на подходящ осиновяващ, тъй като не отчитат и не се влияят от интересите на детето.

Макар и посочен на последно място, третият критерий – „обстоятелствата от значение за интереса на детето“, следва да бъде отчетен като водещ критерий при определяне на подходящ осиновяващ. Така посоченият критерий е твърде общ и не е достатъчно конкретизиран, но дава възможност на членовете на Съвета по осиновяване да обсъдят специфичните потребности и нужди на всяко дете и да определят подходящ осиновяващ с оглед възможността на кандидатите да удовлетворят тези потребности.

Тук заслужава внимание чл. 100, ал. 1 от Законопроекта на Семейен кодекс, внесен от Министерски съвет за обсъждане в Народното събрание, според който „Съветът по осиновяване определя за всяко дете от регистъра подходящ осиновяващ съобразно способността му да отговори на потребностите за отглеждане и възпитаване на конкретното дете, възможностите на осиновяващия да му осигури физическо, психическо и социално благополучие, изразените от него предпочитания, както и всички други обстоятелства от значение за интереса на детето. Разглеждането на осиновяващите се извършва по реда на вписването им в регистъра, като при преценката за определяне на подходящия осиновяващ за съответното дете Съветът по осиновяване може да вземе

предвид тази поредност при равни характеристики на кандидатите.“
(<https://www.parliament.bg/bg/bills/ID/8353>)

Тази редакция на разпоредбата, касаеща определянето на подходящ осиновяващ, много по-ясно и категорично определя основният критерий, и главният принцип, от който трябва да бъде водена работата на Съвета по осиновяването, а именно – необходимостта кандидат-осиновителите да отговорят на потребностите на конкретното дете и възможността им да му осигурят физическо, психическо и социално благополучие.

Макар и по „обрана”, действащата редакция на чл. 95, ал. 1 от СК и по специално общата формулировка „обстоятелствата от значение за детето“ също не оставя съмнение, че именно интересите на детето са водещият критерий при избора на подходящ осиновяващ. Това следва на първо място и от прокламираната в чл. 47, ал. 4 от Конституцията на Република България особена закрила на децата, останали без грижата на близките си.

Именно тази „особена закрила” се осъществява и чрез осиновяването – чл. 4, ал. 1, т. 3 от ЗЗДет. Законът за закрила на детето предвижда като основен принцип и специална закрила на дете в риск – дете, чиито родители са починали, неизвестни, лишени от родителски права или чиито родителски права са ограничени, или детето е останало без тяхната грижа (§1, т. 11, б. „а“ от ДР на ЗЗДет.), каквито са децата, по отношение на които е отпочната процедура по допускане на пълно осиновяване.

Съгласно основните принципи, изведени от чл. 3, т. 3 от ЗЗДет. закрилата, каквото е и осиновяването, се осъществява на принципа на осигуряване най-добрия интерес на детето, който §1, т. 5 от ДР на ЗЗДет. определя като преценка на:

- желанията и чувствата на детето;
- физическите, психическите и емоционалните потребности на детето;
- възрастта, пола, миналото и други характеристики на детето;
- опасността или вредата, която е причинена на детето или има вероятност да му бъде причинена;
- способността на родителите да се грижат за детето;
- последиците, които ще настъпят за детето при промяна на обстоятелствата;
- други обстоятелства, имащи отношение към детето.

Именно „най-добрият интерес на детето“ следва да бъде всестранно защитен при преценката на няколко кандидат-осиновители за едно дете чрез предпочитането на един в сравнение с друг кандидат.

Водещият принцип при осъществяване на преценката за кандидат-осиновителите е, че се търсят подходящи родители за конкретно дете, а не подходящо дете за осиновяващите, съобразно изразените от тях предпочитания. Ролята на Съвета по осиновяването следва да е да следи главно за благополучието на детето, като отчете неговият най-добър интерес, както и обстоятелствата относно притежаваните от осиновяващите морални качества, и способността им да се грижат за него и да го възпитават като добри родители.

В чл. 95, ал. 2 от СК е въведен допълнителен критерий при определянето на подходящ осиновяващ, който осигурява предимство на приемните родители при осиновяване. Предпоставките за това са:

- приемният родител да е вписан в Регистъра по чл. 85 от СК; и
- да е полагал грижи за детето не по-малко от една година от настаняването му за отглеждане в семейството.

Съществуването на тази привилегия е спорно, тъй като смесва два института, които имат различна социална функция. Приемната грижа, преди всичко поради своя временен характер, налага различен подход в отношенията с детето. Приемните родители не гледат на детето като свое, а му предлагат грижи. По-важното в случая е, че детето също не гледа на приемните родители като на свое семейство. В тази връзка при преминаването на детето

от приемна грижа към осиновяване, т.е. със смяната на качеството на приемните родители, се създава риск емоционалните и психичните потребности на детето да не бъдат адекватно защитени. Разпоредбата не отчита евентуалните негативни последици, които могат да настъпят за детето при промяната на обстоятелствата.

От друга страна, институтът на приемната грижа има за цел предлагане на една необходима социална услуга. Съществуването на привилегии за приемните родители при осиновяването на дете създава предпоставки за изкривяване на смисъла и функциите на института на приемната грижа и превръщането му в способ за подбор на децата, за които ще бъде изразено желание за осиновяване.

ИЗВОДИ

Последният административен елемент, предхождащ съдебното производство по допускане на пълно осиновяване е изборът на подходящ осиновяващ. Същността на предвиденият подбор е да се предложи приемането на дете, нуждаещо се от осиновяване на подходящите осиновяващи. Изборът се извършва от Съвета по осиновяване към Регионалната дирекция за социално подпомагане и се основава на уредените в чл. 95, ал. 1 от Семейния кодекс (СК) критерии. Уредбата на процеса по избор на подходящ осиновяващ следва доминиращият уредбата на осиновяването принцип, прогласен в чл. 2, ал. 1, т. 4 от СК, а именно – принципът на особена закрила на децата. Макар критериите посочени в чл. 95, ал. 1 от СК да не го заявяват изрично, несъмнено при определянето на подходящи осиновяващи, Съветът по осиновяването следва да съблюдава най-вече интересите на осиновявания.

Именно с оглед защита интересите на осиновения е необходимо да бъде преосмислен въведеният в чл. 95, ал. 2 от СК допълнителен критерий при извършване на подбора, който дава възможност на Съвета по осиновяването да определи за подходящ осиновяващ лицето, което е осъществявало приемна грижа като приемно семейство по отношение на детето. Въведеното предимство на приемните родители при осиновяването създава условия определени кандидат-осиновители да се възползват от предоставената им възможност единствено с цел да изберат предварително детето, за което да подадат молба за осиновяване. Следва да бъде обсъдено от законодателя дали и доколко посочената разпоредба създава предпоставки за опорочаване и обезличаване на института на приемната грижа.

REFERENCES

- Mateeva, E., 2010. *Semeyno pravo na Republika Bulgariya*
- Nenova, L., 2010. *Semeyno pravo, Kniga vtora.*
- Tsankova, Ts., Markov, M., Staneva, A., Todorova, V., Petrov, V., Balevska, E., Decheva, B., Mincheva, V., 2015. *Semeen kodeks.*